

**דיני להוליד גוי בשבת ובחול
סי' של' ס"ב**

- **גמ' עבודה זרה** (כו.) משנה, מתחילה עד "אבל", **בגמ'** "ורמינהו" עד "סבר רב יוסף".
- **תוס'** (ד"ה סבר). (משמע קצת שרק אוסר איסור דאורייתא משום איבה, ולא איסור דרבנן).
- **ריטב"א** (שם ד"ה אולודי, מתחילה עד "והא דאמר"), ובהערה קוק הערה 126.
- **טור**.
- **ב"י**.
- **שו"ע**.
- **משנ"ב**.
- **פסקי תשובות** (סי' שכט' אות ג').

**מתי נחשב שהיולדת נמצאה בסכנה נפשות
סי' של' ס"ג**

- **גמ' שבת** (קכט.) "מאימתי פתיחת הקבר" עד "אמרי נהרדעי".
- **טור**.
- **ב"י**.
- **שו"ע**.
- **ט"ז** (סי"ק ב').
- **משנ"ב**.
- **ארחות שבת** (ח"ב עמ' רנה' סעיפים ע"ג עד' עה').

**דיני יולדת אחר הלידה
סי' של' ס"ד**

- **גמ' שבת** (קכח): "אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן" עד "אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה".
- **טור**.
- **ב"י**.

- שו"ע.
- משנ"ב.
- תורת היולדת (דפוס ישן פל"ה עמ' קסח').
- חוט שני (ח"ד עמ' רמח' ד"ה מפלת וד"ה מיהו).

**יולדת שמתה, אם מותר קורעים בטנה כדי להוציא הולד
שו"ע סי' של' ס"ה**

- שו"ע ומשנ"ב.

**עשית מדורה ליולדת עד ל' יום
שו"ע סי' של' ס"ו**

דין זה נוגע הרבה לענין אם מותר לעשות בשביל חולה שיש בו סכנה כל מה שרגילים לעשות לו בחול (אפי' שאין במניעתו סכנה), וכבר למדנו בסי' שכח' ס"ד, ולכן לא נחזור על הדברים, ורק נראה השו"ע והמשנ"ב שהם בקשר הדין שעושים מדורה לחיה כל ל' יום.

- שו"ע ומשנ"ב.
- פסקי תשובות (שלי אות ד' ד"ה ולאחר שבעה).

ותמה לי מה ענין הלשון הזה הוה לן למימר מתני' בחנם*¹²². וי"ל דמשום דמקשה הוה ס"ד דכיון דקתני טעמא מפני שמילדת בן לע"ז דאפילו בשכר אסור מהאי טעמא, להכי שני ליה בהדיא דאפילו להווא טעמא בשכר שרי משום איבה זן¹²³.

● **אולודי** ¹²⁴ בשבת בשכר. ונוטלו וזורקו לים ששכר שבת אסור¹²⁵, שרי משום איבה. פי', בדברים שאין בהן חילול שבת ואפילו בשל דבריהן¹²⁶. דהא פשיטא דמשום איבה לא שרינן אפילו שבות של דבריהם¹²⁷ חס ושלום. והא דאמר אביי יכלה למימר דידיכו דלא מינטרי שבתא לא מחללינן עלייהו שבת'. מילתא בעלמא היא דמוקמינן להו, לומר שאף הטיילטול של תינוק יש בו חילול שבת אלינו, ולא משתרי לן אלא בדידן דמנטרי שבתא.

יכלה למימר ליה כו'. ומיהו כל היכא דידיע דלא מקבלי מינייהו ההוא טעמא מודה אביי דשרי בין בזו ובין באידך, דאסוקי בשכר ואפילו בחנם נמי שרינן כל היכא דאיכא איבה כגון בזמ"ה מ"ר¹²⁸.

[כו, ב] **אני** ¹²⁹ שונה לכל אבידת אחיך ¹³⁰ לרבות המזומד ¹³¹ ואת אמרת מזרידין. ואם תאמר ודילמא גופו חמור מממונו משום יכין רשע וילבש צדיק¹³², דהא איכא מ"ד הכי בפרק הגוזל¹³³

● **עין בהערה** ¹²⁵ דרבינו אסור בחנם משום לא תחנם. ¹²³ ועיין תוס' ד"ה ורמינהו. תוס' ר"א חי' הרשב"א, ועוד. ¹²⁴ כ"ה בכ"מ, ולפנינו: אולודי נכרית בשבתא. ¹²⁵ כן פסק בשו"ע או"ח רמ"ה ס"ו. ועיין ב"י ס"ס רמג ובסי' רמה שזו דעת המרדכי פ"ק דשבת [רמון] ודעת הרמב"ם. אבל דעת רב נטרונאי גאון בתשובה להתיר שכר שבת בדיעבד. ומדברי רבינו מבואר שאסור שכר שבת הוא גם בדיעבד לאחר שבא לידו וצריך לזורקו לים. ובביאור הלכה רמה ס"ו ד"ה אסור נסתפק בדין זה, וצ"ב מאיזה טעם תיטול השכר ותזרקנו לים, ולמה לא תעשה בחנם. דנראה פשוט שמה שאסור לילד בחנם הוא באין הנכרית רוצה ליתן שכרה. אבל אם רוצה ליתן שכרה מותר משום איבה גם אם הישראלית לא תיטול השכר. דכ"מ בגמרא שהאיבה במה שרגילה לילד הישראלית ואינה רוצה לילד נכריות. וכ"מ ממה שפסק בטושו"ע יור"ד סי' קנד ס"ב דלא הותר בשכר אלא למילדת ידועה, וכן מוכח בתר"י שכתב דבחנם אסור מפני שיכולה לומר צריכה אני לבקש פרנסה, ואולי דעת רבינו שיש איסור לילד בחנם, מחמת איסור מתנת חנם [לעיל כ, א] ועיין תוס' ר"א שכתב שהיינו יכולים לפרש טעם המשנה משום מתנת חנם.

וכדפי' רש"י בפ"ק דחולין¹³⁸. זה העובר ע"ז. וש"מ דמשומד לע"ז מותר להורגו בידים, וכל שכן שמותר לאבד ממונו. ולמדנו שמותר להלוות לו ברבית כדי למוטטו. דהא לאו בכלל¹³⁹ וחי אחיך עמך¹⁴⁰. וכן מוכח ממה שאמרו בירושלמי¹⁴¹, בכותאי דקיסרין דמותר להלוותן ברבית. ואפילו למ"ד כותיים גירי אמת הם¹⁴², לפי שקלקלו מעשיהם. והוה ליה משומד. כדאמרינן בפרק החולץ¹⁴³, דאמרינן מל וטבל הרי הוא כישראל לכל דבריו, ואי הדר ביה ישראל משומד הוי. אבל אסור ללוות ממנו שהרי הוא מוזהר שלא להלוות לנו ברבית דאע"פ שחטא ישראל הוא¹⁴⁴ וחייב במצוות. וכל היכי דמלוה

● **כ"ה בפ"י הרא"ה והראב"ד ובר"ן**, וכן משמע ברמב"ם שבת פ"ב ה"ב ובשו"ע או"ח סי' של ס"ב דמשום איבה לא הותר אפילו איסור דרבנן. אבל בתוס' ד"ה סבר לא הזכיר אלא איסורי דאורייתא. וכן בספר התרומה ובחי' הרשב"א. ובתוס' ר"א כתב בהדיא דאם יש רק איסור דרבנן שרי משום איבה, וכ"ה בתר"י. ועיין תשו' הת"ס יור"ד סי' קלא שכ' דאם יש באיבה חשש סכ"נ יש להתיר אפילו איסורי דאורייתא. ● **עין מש"כ רבינו לעיל ו, ב סוד"ה ההוא.** ¹²⁷ **עין מש"כ רבינו לעיל ו, ב סוד"ה ההוא.** ¹²⁸ כן משמע בתוס' ד"ה סבר דכל היכא דאיכא איבה שרי. ¹²⁹ מכאן עד כו, א. חסר בדפ"ח. ¹³⁰ דברים כב, ג. ¹³¹ כ"ה במאירי ובתוס' ר"א, ועוד. ולפנינו בגמרא: מומר. וכ"ה בדברי רבינו בדפוס אמ"ד. ¹³² איוב כז, יז: יכין וצדיק ילבש. ¹³³ ב"ק קיט, א. ¹³⁴ כ"ה בתוס' ד"ה אני ובתוס' ר"א ובחי' הרשב"א. ¹³⁵ דברים כב, ב. ¹³⁶ ב"ק פא, א. ¹³⁶* כ"כ תר"י בשם ר"ת. ¹³⁷ ישעיה יד, כט. ¹³⁸ ג, א ד"ה לתיאבון. ועיין גם רש"י בסוגיין ד"ה לתיאבון. וכ"ה בר"ן ועוד מפרשים. ¹³⁹ עיין ב"מ עא, א. ¹⁴⁰ ויקרא כה, לו. ¹⁴¹ פ"ה ה"ד. ¹⁴² סנהדרין פה, ב. ¹⁴³ יבמות מז, ב. ¹⁴⁴ סנהדרין

ישראל, דגם¹⁰ בזה אמרינן הכלל כל קבוע כמחצה על מחצה ומחללים שבת אפילו על ידי כמה ספיקות.

שנאה ואיבה ולהביא לידי סכנה גדולה ליהודים כאשר הם שם, וגם לרבות שהרופאים הנכרים שישמעו מכך לא ירצו לתת שירות וטיפול לחולים יהודיים, ועלולים חולי ישראל לבוא לידי סכנה, ובפרט בזמנינו שברגע כמימרא מתפרסמים ידיעות כאלו מקצה העולם ועד קצהו.

● לחלל שבת עבור ריפוי והצלת נכרים וליילד נכריות

ג. שם: אפילו היו תשעה עובדי כוכבים וכו'. ואין מחללים שבת להצלת נכרים, כמבואר בשו"ע (לקמן סימן ש"ל סעיף ב'). אמנם כבר הסכימו גדולי הדורות¹¹ שלמעשה יש לרופאים וחברי הצלה ליתן טיפול רפואי גם לנכרי שנקלע למצב של סכנה, כי אם נימנע מלהושיט עזרה לנכרים, עלול הדבר להדליק תבערת אש של

אלא שבודאי צריך לעשות ככל האפשר למעט באיסורים, ואם יוכל להסתפק באיסורים¹² דרבנן לא יעשה איסורים דאורייתא, וככל שיוכל יעשה¹³ כלאחר יד או על ידי שניים שעשאוהו, ולא¹⁴ יקח שכר על פעולתו, ואין צריך לומר שאם כבר באו לעזרת החולה רופאים נכרים שיש לימנע מלבוא לשם, וכן בכל אופן שאפשר¹⁵

יהודי מחלל שבת שנפגע בתאונת דרכים יש להצילו, וכמבואר להלן אות ה'. 10. ואע"פ שהטיל והפצצה באו מחוץ לעיר, וכעין דברי הגמ' (כתובות ט"ו). לענין זרק אבן על עשרה אנשים, וגם כשדנים על ספק אם על שטח פתוח או בנין, כיון שהם קבועים לעולם הרי זה בכלל קבוע כמחצה על מחצה, וכאיתא בתוס' ר"ש משאנן המוזכר בפמ"ג יו"ד סי' ק"י שפתי דעת סק"ד. 11. כבר האריכו בזה רבים מגדולי הדורות, ונביא חלקם: שו"ת חתם סופר חיו"ד סי' קל"א וחח"מ סי' קצ"ד, הו"ד בפתחי תשובה יו"ד סי' קנ"ד סק"ב, שו"ת דברי חיים ח"ב סי' כ"ה (מנהג הרופאים שמקילין עפ"י תקנת הארצות הגם שלא כתוב בספר), שו"ת יד שלום סי' נ"ז, הו"ד בשדי חמד מערכה א' כללים אות קמ"ז, שערים מצויינים בהלכה סי' צ"ב סק"א, כה"ח סי' ש"ל סק"ד, תפארת ישראל על משניות (ע"ז פ"ב סק"ו), שו"ת אג"מ ח"ד סי' ע"ט (ועיי"ש דתקנת גדולי ארבע ארצות המוזכר בדברי חיים שם היה להתיר בכל ענין, ואפילו כשאין חשש איבה, כדי שלא יבואו לימנע בלי שימת לב שמעורר הדבר איבה ושנאה, וכעין שלא תהא מכשילין לעתיד לבוא), שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' נ"ג וח"ג סי' כ', שו"ת דברי יציב ח"א סי' קס"ג (ועיי"ש כיצד פירש דברי הדברי חיים), שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קמ"א, שו"ת צי"א ח"ח סי' ט"ו פרק ו' בשם כמה פוסקים, שו"ת יבי"א ח"ח סי' ל"ח בהיקף גדול מהרבה פוסקים ואחרונים, שו"ת מגדנות אליהו ח"ב סי' קל"ד, וכל זה דלא כהמשנ"ב סי' ש"ל סק"ח שבא בטענה על הרופאים המזלזלים ומקילין בנתינת טיפול לנכרים, וכבר תמדהו עליו בשו"ת אג"מ ודברי יציב שם. והנה בדברי המשנ"ב מבואר שמייירי שנוסעין בעצמן וכו', והיינו שמקילין אפילו במקום שהיו יכולים לשבת בביתם ולימנע בלא שום חשש לאיבה ושנאה, ועל זה יצא קצפו. 12. דבאיסורים דרבנן יש מתירין לכתחילה, ע' שו"ת דברי חיים ושאר פוסקים דלעיל ומשנ"ב שם. 13. ע' שו"ת יבי"א שם. 14. שו"ת אג"מ ומנח"י ודברי יציב ועו"פ דלעיל עפ"י המהרי"ק (סי' קל"ז) ועוד ראשונים שכשעושה באיתכפיה ומצד היראה וההכרח הו"ל בגדר מלאכה שאין צריכה לגופה' דליכא ביה איסור מדאורייתא (וראה גם בס' מחנה ישראל להח"ח זצ"ל פל"א סעי' א'), וזולת זה יש איסור בלקיחת שכר משום 'שכר שבת', והנה ע' לעיל סי' ש"ו אות י"ד בשם תשו' חת"ס הנ"ל דס"ל שאדרבה יש ליקח שכר משום 'לא תחנם', ועיי"ש שיתן השכר שמקבל לעניים. 15. ולכן רופאים ואחיות ומיילדות בבתי חולים כשיש שם חולים ויולדות נכריים יש להם לשים לב לתת את הטיפול בהם לרופאים ואחיות נכריים, ככל שיוכלו בלא שיגרום הדבר שום שינאה ואיבה, וכן מוטל עליהם עד כמה שניתן לסדר תורנות עבודתם באופן שלא יצטרכו לחלל שבת ויו"ט עבור חולים נכרים, וכמ"ש בשו"ת באר משה ח"ה סי' קס"ד, וע"ע לעיל סי' שכ"ח הערה 241 באם נמצא יהודי אחד בביה"ח

להשתמט בלא שום חשש לאיבה וליבויו שנאה יש לעשות כן. ועיין עוד להלן אות י' דלענין הצלת נכרים לא אמרו הכלל דחוזרים המצילים לביתם בחילול שבת, דלא נאמר בזה 'התירו סופן משום תחילתן'. ●

הבא במחותרת והחייב ד' מיתות בית דין להצילם כשנקלעו לסכנה בשבת

ד. סעיף ג', מ"ב סק"ט: הבא במחותרת בענין שמותר להורגו, ובעת חתירתו נפל עליו גל, אין מפקחין אותו דגברא קטילא הוא, פוסקים בשם הגמרא (סנהדרין ע"ב:). ואף¹⁶ על פי שעתה כבר אין באפשרותו להרוג כי הרי נפל עליו הגל, וכשיציאוהו משם יאזקוהו וישמרו עליו שלא יהרוג, ושוב אסור לנו להורגו, עם כל זה אין אנו מצווים להחיותו, כיון שבשעה שבא במחותרת הפקיר נפשו וחייו, כי התורה התירה את דמו לכל, ומצווים היינו להורגו מדין הבא

להרגך השכם להורגו, וכיון¹⁷ שלא חס על חייו שלו, שוב אין אנו מצווים לחוס על חייו, ואין לחלל שבת על הצלתו, כשם שאין¹⁸ מצווים להציל מי שנתחייב ד' מיתות בית דין. והנה כל¹⁹ זה בזמניהם, אבל בזמנינו שאין לנו היתר להרוג הבא במחותרת והמחוייבים ד' מיתות בית דין, כי אין נותנים לנו לדון ולהרוג עפ"י דין תורה, אין לנו לדון לענין שודדים גנבים הבאים במחותרת אלא לפי הענין והמקום והזמן, וכפי המבואר להלן אות ה' בהרחבה.

בענין הצלת מחללי שבת

ה. שם: ישראל בעל עבירות לתיאבון כל זמן שאין כופר בתורה נראה דמחללין עליו השבת כדי להצילו, אבל אם הוא להכעיס אסור להצילו אף בחול, וכל שכן דאסור לחלל עליו שבת וכו'. וגם בזה יש לבאר שמצינו דיעות חלוקות²⁰ בפוסקים בענין זה, ואיכא דסבירא ליה שגם מומר מחלל שבת לתיאבון אין מחללין השבת

שכולו נכרי. 16. עיין בכל זה בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז' (ד"ה וסעד וד"ה וצריכים). שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קנ"ה, ס' משנת יוסף (עפ"י סדר השו"ע) ח"א סי' כ"ה. ובס' קבא דקשייתא (הנדמ"ח, סי' א') האריך בזה הרבה בליקוט נפלא מהרבה גדולי הדור. 17. ואינו דומה למאבד עצמו לדעת ולמכניס עצמו למצב סכנה שנקטינן שצריך להצילו ולחלל עליו את השבת (כדלעיל אות א'), דשאני התם שלעולם לא היה מצב שהיה ציווי עלינו מן התורה להורגו, לכן אף שהוא הפקיר חייו, מ"מ התורה לא הפקירה חייו, משא"כ בבא במחותרת שהתורה הפקירה חייו בשעה שהיה במחותרת - שו"ת חלקת יעקב שם. 18. כמבואר בביה"ל (סוף ד"ה אלא לפי שעה) דלא כהפמ"ג (א"א סקי"ד), וכבר כתבו לתמוה על הפמ"ג גם בתה"ד סק"ה, ס' ישועות מלכו על הרמב"ם פ"ב ה"א, שו"ת דובב מישרים (הנדמ"ח ח"ד סי' נ"ב), ומביא משו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט' דמי שהרג נפש ונמסר למלכות אין שום אדם רשאי להשתדל בהצלתו עיי"ש (אך צ"ע אם הכוונה גם כשנקלע לסכנה שלא לחלל שבת עליו, דהלא נמסר לערכאות הוא, ואין דיניהם כדין תורה לענין עדים כשרים והתראה), ויש שכתבו ליישב דברי הפמ"ג דשאני מיתת ב"ד דכיון שבשבת אין ביד ב"ד להמית השתא אינו גברא קטילא, משא"כ בא במחותרת שמצווים להורגו גם כשבא בשבת, ואכמ"ל, וע"ע שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' מ"ח דהפמ"ג מיירי כשאינו מומר להכעיס, ואולי גם עשה תשובה על עבירתו שעליו נתחייב מיתה (הגם שלא נפטר עקב כך ממייתת ב"ד כמבואר בשו"ת נוב"י קמא סי' ל"ה), אבל מומר להכעיס גם לדברי הפמ"ג (סי' שכ"ח מ"ז סק"י) אין מחללים עליו שבת (וע' להלן באות הבא). 19. ס' משנת יוסף שם. 20. ע' פמ"ג (סי' שכ"ח מ"ז סק"ו) דמומר לחלל שבת בפרהסיא אפילו אינו להכעיס, אין מחללין עליו את השבת, וכ"ה בס' ארחות חיים (סי' שכ"ח סק"ד) בשם שו"ת קול יהודה (סי' ז') שבמחלל שבת בפרהסיא אפילו לתיאבון אין מחללין שבת אא"כ עבר עבירות דרבנן, והו"ד להלכה בכה"ח סי' שכ"ח סק"ח, וראה גם בדעת תורה ריש סי'

ידי נכרי. וגם אם הוא נמצא בבית החולים ביום ששי כדרכו בכל יום, רשאי ללכת לביתו כאשר מסתיים זמן עבודתו, ולמחר יסע לבית החולים^{קד}.
 אמנם אם התורנות הזו היא מקרה חד פעמי ראוי שלא יעזוב את בית החולים אלא ישאר שם בשבת^{קה}.

דיני יולדת

עב. היולדת הרי היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה את השבת^{קי}, אמנם כיון ששבת "דחוויה" אצל פיקוח נפש [ולא "הותרה"] לכן מן הראוי למעט בחילול שבת ככל האפשר ולעשות את ההכנות הנצרכות קודם השבת. [ועיין עוד בהקדמה לסעיף ל"ב].

• זמן הנסיעה של היולדת לבית החולים

עג. משעה שהתחילו צירי לידה סדירים כל חמש עשרה - עשרים דקות הרי

עושה שום מעשה לגרום לכך שבשבת יעשה מלאכות לפיקו"נ. וכ"כ הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספר שש"כ פ"מ הערה ס"ד [ובשו"ת אג"מ ח"א סי' קל"א לא כתב כן].
 קד. לכאורה באופן זה שהרופא נמצא בערב שבת בבוקר בבית החולים והולך בצהרים לביתו ה"ז כמכניס א"ע בידים למצב של פיקוח נפש שמחמתו יצטרך לעשות מלאכות בשבת. ומ"מ לא גרע מהולך לדבר מצוה שהתיר השו"ע סי' רמ"ח ס"ג לצאת בשיירא אפילו מע"ש. אמנם לכאורה לפי מהריב"ל ורדב"ז שהובאו לעיל הערה צ"ט שאסרו להכניס א"ע למצב שבו יצטרך בודאי לעשות מלאכה לפיקו"נ אף אם עושה זאת לדבר מצוה [וכך נקט הבה"ל שם ס"ד ד"ה ופוסק], אין לעשות זאת. אך נראה דכיון שהרופא מסיים בע"ש את עבודתו בבית החולים וחוזר לביתו כדרכו בכל יום, אין מעשה זה נחשב כלל כמכניס א"ע בידים למצב של פיקו"נ, אף שלמחר יצטרך לנסוע לביה"ח, ואינו דומה ליוצא בשיירה בע"ש שבזה אסרו הפוסקים הנ"ל.
 ואמנם אם רופא נמצא בתורנות בבית החולים קודם השבת ועתיד הוא להשאר שם גם בשבת, ויש לו אפשרות להשתחרר ממשמרתו לשעה, ורוצה לנסוע קודם כניסת השבת לצורך מצוה, כגון לאכול בסוכה, ואח"כ לחזור במכוניתו, אין לעשות זאת לדעת הפוסקים הנ"ל, דבכה"ג מכניס את עצמו בודאי למצב שבו יחלל שבת לצורך פיקו"נ.
 קה. כן כתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בחיקונים ומילואים לספר שש"כ פ"מ הערה ס"ד.
 קו. שו"ע סי' ש"ל ס"א. ועיי"ש בשו"ע דאם אפשר לעשות את המלאכות בשינוי בלי שיגרם שיהוי יש לעשות בשינוי, והרמב"ן בספר תורת האדם דימה שאר חולה שיש בו סכנה ליולדת לענין זה שגם עבורו צריך לעשות את המלאכות בשינוי אם הדבר אפשרי, וכן פסק הרמ"א סי' שכ"ח סי"ב, ולפי שיטה זו דין זה דצריך לכתחילה לעשות בשינוי אינו דוקא ביולדת אלא בכל חולה שיש בו סכנה [וכן הובא לעיל סעיף ל"ח].

זה סימן לתחילת תהליך הלידה ועליה לנסוע לבית החולים^{קז}. ואם בלידות קודמות נמשך תהליך הלידה אצלה במשך זמן קצר עליה לנסוע לבית החולים מיד כשהתחילו צירי הלידה אף שאינם בצורה סדירה, וראה בהערה. עד. אם התחילה ירדת מים עליה לנסוע לבית חולים אף אם לא התחילו צירים סדירים, וכן הדין אם האשה מרגישה לחץ כבד כלפי מטה וחשה כאילו העובר רוצה לצאת^{קה}.

מאימתי נחשבת היולדת כחולה שיש בו סכנה

עה. נתבאר בגמרא^{קט} ובפוסקים^ק שהיולדת נחשבת כחולה שיש בו סכנה לכל דבר רק משעה שהחלה הלידה ממש, דהיינו כאשר החל הדם להיות שותת או משעה שאינה יכולה ללכת בכוחות עצמה^{קי}, והיינו שמשעה זו מחללין עליה שבת לכל צרכיה, כגון להדליק עבודה אור וכיוצ"ב, אמנם לענין הנסיעה לבית החולים ושאר הכנות ללידה אשר יש בהן שיהוי, יש לעשותן משעה שהתחילו צירי לידה סדירים, וכמבואר בסעיף ע"ג^{קיב}.

קז. עיין משנ"ב סי' ש"ל ס"ק ט"ו. ויש לידע שבמצב זה של צירים אין היולדת נחשבת עדיין לחולה שיש בו סכנה, דבגמ' שבת דף קכ"ט ובשו"ע סי' ש"ל ס"ג מבואר שיש ליולדת דין חולה שיש בו סכנה רק משעה שהתחילה הלידה ממש, דהיינו כשיושבת על המשבר [פירוש שמושיבין אותה על מושב הלידה], או משעה שהדם שותת, או משעה שאינה יכולה ללכת וחברותיה נושאות אותה, וא"כ בשעה זו שהחלו צירי לידה סדירים עדיין לא התחילה הלידה ממש, ומ"מ עושים את כל הנצרך כדי שבשעה שתתחיל הלידה לא תהיה היולדת במצב של סכנה, ולכן נוסעים לבית החולים וכן עושים שאר הכנות שיש בהן שיהוי, כדי שבהגיע עת הלידה עצמה לא יהיו בהולים לעשות הכנות הנצרכות, ונפק"מ שבהגיע היולדת לבית החולים ועדיין לא התחיל שלב הלידה אין היתר לחלל עליה שבת כדין חולה שיש בו סכנה, ורק ההכנות הנצרכות שכתבנו לעיל, הותרו.

קה. דעת מומחים, עיין בספר תורת היולדת פרק ג'.

קט. שבת דף קכט.

קי. שו"ע סי' ש"ל ס"י.

קיא. עוד מתבאר בגמ' ובשו"ע דמשעה שיושבת על המשבר [פירוש מושב הלידה] ג"כ דינה כחולה שיש בו סכנה, אמנם בימינו קשה לשער מאימתי מתחיל שיעור זה כיון שמושיבין את היולדת גם קודם לכן על מיטת הלידה.

קיב. כך מבואר בט"ז סי' ש"ל ס"ק ב', ועיין חידושי הרי"ז הלוי בסוף מסכת יומא.

• ואלו הם חלק מן הדברים:

- א. מותר להדליק תנור כדי להחם לה^[ב].
- ב. מותר לכבות את האור כשהוא מפריע לה, כדי שתוכל לישון^[ג].
- ג. מותר לפתוח את ברז המים החמים לרחיצה^[ד]. ואם אין מים חמים מותר לחממם, כשצריכה לכך.
- ד. מותר לבשל עבורה, אם אין לה תבשיל חם^[ה] ויש לה צורך בדבר.
- ה. מותר להדליק את האור כדי לטפל בה כראוי^[ו] אם צריכים לכך. •

ובמשנ"ב שם כתב בשם הלח"מ דג' הימים מונים מגמר הלידה. אמנם הבאו"ה שם ד"ה "כל" כתב שג' וז' מתחילים משעת פתיחת הקבר דהיינו משעה שהדם שותת (פרט למקשה לילד כמה ימים, שאז איבריה חולים ויש לה דין של חולה שיש בו סכנה) וסיים הבאו"ה: "ולמעשה צ"ע בכל זה". נמצא דהג' מעל"ע נמשכים רק מתחילת ביאת הסימנים ולא מגמר הלידה.

ולכאורה יל"ע מסתימת המשנ"ב בהלכות יוהכ"פ סימן תרי"ז י"ב שכתב בסתמא דלאחר ז' ימים ללידתה אינה בסכנה, משמע דמקילים למנות מהלידה ולא מתחילת ג' הסימנים. ומהגרי"ש אלישיב שליט"א שמענו דמאחר והבאו"ה סיים "ולמעשה צ"ע" ממילא יש להקל כיון שהוא ספק פקו"נ. ומה שסיים הבאו"ה: "דלמעשה צ"ע", הוא לענין מה שאין במניעתו סכנה, שבזה יש להחמיר. וכמ"ש הביאו"ה בסימן שכ"ח ד"ה כל.

ב. סימן ש"ל ו' ומשנ"ב כ'. ויתכן דה"ה שמותר להפעיל מזגן בימות הקיץ, כשדורשת זאת. ויעוין מנחת יצחק ח"ג כ"ג שכתב שצער החום גדול מצער הקור. ואם אפשר יעשו זאת ע"י נכרי. אם אין נכרי, יעשו כלאחר יד, כלומר ידליקו במרפק וכדומה, וכמ"ש הרמ"א בסימן שכ"ח י"ב, והשו"ע בסימן ש"ל א'. אולם לפימ"ש הגרי"ז בדעת הרמב"ם, הובא לעיל בפרק ל"ב הערה ג', יתכן שאין צריך לשנות. וצ"ע.

ג. סימן רע"ח. ולכתחילה יוציאו את הנר ולא יכבוהו, כמבואר שם במשנ"ב א'.

ד. יעוין שעה"צ סימן שכ"ח י"א, וברמב"ם פ"ב מהלכות שבת ה"ב. ולכתחילה יש לעשות בשינוי. ונראה דה"ה שמותר לה למרוח משחה במקומות הכואבים לה, ותעשה זאת כלאחר יד. ועיין לקמן פרק ל"ט ו'.

ה. סימן ש"ל משנ"ב י"ג. "וז"ל הרשב"א יולדת תוך ג' שאוכלת מאכל ב"א ואומרת שאינה צריכה שיבשלו עבורה בשבת. והשיב, דכמסוכנת אנו חושבים ליולדת, מפני שאבריה מתפרקין ומרוסקת היא, אלא שאינה מרגשת לשעתה, ואם תאכל צונן וכו' יביאה לידי סכנה. ולפיכך כל שאין לה דברים המחזיקים ומאכלים הבריאים, מחללים עליה את השבת". עכ"ל. והיכא דאיכא חכמה או רופא, ואומרים ג"כ שאינה צריכה שומעים להם שהרבה חיות אין עושים להם חמין בכל יום. וכתב המג"א שעכשיו נוהגות היולדות שאוכלות חמין של אתמול בשבת. ומ"מ נראה דהכל לפי החולה. עכ"ל.

ו. כמו לכל חולה שיש בו סכנה וכמבואר ברמב"ם פ"ב ה"ב ובשו"ע ש"ל א'. ובהגהות ז"ר

ד. בשו"ע [כד] כתב, כל שלשה ימים הראשונים אפילו אמרה איני צריכה מחללין עליה את השבת. (ד) משלשה ועד ז' אמרה איני צריכה אין מחללין, מכאן ואילך אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרי היא עד ל' יום בחולה שאין בה סכנה:

חומ שני

ומאימתי חשנין ג' ימים, כתב צמ"צ [כו] שהוא מגמר לידה, וזיין לזיה"ל, ושם נשאר צ"ע למעשה אם חשנין מגמר לידה או משעת פתיחת הקבר, ונוטה יותר בדעת הרמז"ס דמתחיל מעת שיצאה על המשבר, עיי"ש.

ולמעשה אפשר להקל דהוי ספק נפשות, ומקלינין כל ג' ימים מעת שילדה.

גמור לידה מיקרי מגמר פעולת היולדת בלידה, ומסתברא משיצא כולו, כולל השליא.

• מפלגת לאחר מ' יום ג"כ דינה כיוולדת לענין ג', ז' ול', [כז].

מיהו אם מפלגת תוך מ' יום, אע"ג דמחללין עליה את השבת כמבואר בר"ן ובראשונים, מ"מ אין לה דין ג', ז', ל'. עמש"כ בענין זה השייך להלכות יום הכיפורים, בפרק ל"ב [כח]. •

יוולדת ע"י ניתוח קיסרי

היוולדת ע"י ניתוח קיסרי, הרי היא בסכנה ומחללין עליה את השבת לרפואתה. אמנם לענין שיעור ג' וז' ימים, יש לדון אם חשיבא כיוולדת כיון דאין לה ריסוק איברים גמור, אבל באמת גרע יותר דכיון שעברה הלידה ע"י ניתוח דינה כמסוכנת יותר מג' ימים, והכל לפי הענין [כט] [ל].

מיימו אם היא צמנצ של תחילת הלידה, כגון שאינה יכולה להלך, יכולה לסמוך על הכרעת הרופאים אם לעשות פעולות של זירוז.

שיעור ג', ז', ל' ביוולדת

(ד) משלשה ועד ז' צמנצ שבת [כה] גרסינן, אמר רב יהודה אמר שמואל, חיה יולדת, רש"י [כל זמן שהקצר [בית הרחם, רש"י] פתוח צין אמרה צריכה אני [לחילול, רש"י] וצין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת. נסתם הקצר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת. עד מתי פתיחת הקצר וכו' ומסקינן, אמרי נהרדעי, חיה ג' ז' ול', [הזכרו זה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מו' עד השלמת ל', וכן ז' מג' עד השלמת ז', רש"י], ג' צין אמרה צריכה אני וצין אמרה לא צריכה אני מחללין עליה את השבת, ז' אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה לא צריכה אני אין מחללין עליה את השבת. ל' אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת, אבל עושין ע"י ארמאי כדרכ עולא צריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת [והא חיה עד ל' יום סתמא חולה היא, רש"י].

שער הציון

[כד] סי' ש"ל סעיף ד': [כה] קכ"ט ע"א: [כו] ס"ק י"א: [כז] ציה"ל סי' תרי"ז סעיף ד' ד"ה יולדת: [כח] עמ' רנו: [כט] מ"מ אם כבר התחיל הלידה כגון שהיה כבר פתיחת הקצר ואח"כ

דין היולדת לאחר הלידה, ועד אימתי נקראת יולדת, ודין המפלת

ד. סעיף ד', שו"ע: כל שלשה ימים ראשונים, אפילו אמרה 'אינה צריכה', מחללין עליה את השבת. פירוש שנוהגים³⁷ עמה כפי שנוהגים בימות החול, לענין כל צרכיה הרפואיים וצרכי הגיינה (רחיצתה³⁸ ונקיונה, ונקיון החדר שנמצאת שם, וכיוצב"ז), ואכילתה ושתייתה, וחימום וקירור החדר, וכל כיוצא בזה, הכל ניתן לעשות אפילו על ידי חילול שבת, אם כי בודאי יש להשתדל ככל האפשרות למעט בחילולי שבת, על ידי הכנת כל מה שאפשר מלפני שבת, ומה שצריכים לעשות בשבת גופא להשתדל לעשות³⁹ על ידי נכרי או בשינוי וכלאחר יד.

וכל זה גם⁴⁰ בזמנינו, למרות אשר בשונה מזמניהם, היולדת תיכף לאחר מספר שעות מהלידה כבר מתהלכת על רגליה, ולאחר יום או יומיים משתחררת לביתה, מכל מקום כיון שלפי דברי חז"ל עד שלושה ימים דינה כמסוכנת,

ודע, שכל סימנים אלו הינם³¹ כדי להגדירה שנמצאת במהלך לידה ודינה כיוולדת שמחללין עליה את השבת ככל המצטרך אפילו בדברים שהם רק ליתובי דעתה (הדלקת אור, מתקני קירור וחימום, ושאר כל מיני טיפולים רפואיים ומסגים וכדומה שמטרתם להקל על כאביה). אבל לענין לחלל השבת כדי לנסוע לבית החולים, הזמן מוקדם יותר, וכל שיש³² לה צירים סדירים במשך שעה בהפסקות של כעשר עד עשרים דקות (תלוי בקירבה לבית החולים), או שמרגשת לחץ חזק מאד כלפי מטה (צירי לחץ), מותר³³ לטלפן מיד להסעה כדי לקחתה לבית החולים, וכל שכן כשיש³³ דימום המלווה בריר, או ירידת מים חזקה, צריכים לנסוע מיד לבית החולים, וכל זה אפילו אינה³⁴ עדיין בחודש התשיעי ולא הגיע כלל זמן הלידה. וכן אם³⁵ יש לה חולשה גדולה קרוב לעילפון, או שאינה מרגשת תנועות משך³⁶ ארבע וחמש שעות צריכים לנסוע לקבל טיפול רפואי.

הט"ז שם. 31. שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' פ"ח, וכדברי המשנ"ב סק"ט. 32. ס' תורת היולדת שם, ועיי"ש שאם אין זה לידה ראשונה, תוכל להכיר טבעה לפי הלידות הקודמות, ולפעמים אם הוא סמוך לצאת השבת תוכל להמתין עד לצאת השבת, ותלוי גם במרחק מקום מגוריה מבית החולים, והכל לפי הענין, ובכל ספק אזלינן לקולא ומחללים שבת, ובשו"ת קנין תורה ח"ה סי' כ"ז כיון שמצוי שנראה לאשה כמו חבלי לידה וממהרת לביה"ח ולבסוף נתברר שהרי זה צירים מדומים, לכן מהנכון כשיש ספק כמה שאפשר לעשות הטלפון והנסיעה על ידי אינו יהודי. 33. אבל דימום קל בלא ריר, ובלא צירים ובלא ירידת מים, אינו בהכרח מחייב נסיעה לבית החולים, אלא יש לנוח ולבדוק מצבה - ס' עת ללדת בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וע' בכ"ז בארוכה בס' הליכות משה (ח"א פי"ג אות ד'). 34. כי יש בתופעות אלו חשש סכנה ללידה מוקדמת או סכנה לעובר, ואפילו צירים בהפסקות של חצי שעה ויותר יש לנסוע לבית חולים. 35. ס' תורת היולדת שם, ובפרט אם מלווה בלחץ דם גבוה, שיש בזה חשש להרעלת הריון, וסכנה מוחשית היא לאם ולעובר, וצריכים להזדרז להתפנות לבית חולים. 36. שם, עפ"י חוות דעת של רופאים. 37. ערוה"ש סעי' ה', ולדבריו יש לפסוק כהרשב"א והשאלות ודעימיה שאפילו הרופא והמיילדת והיא עצמה אומרים שאין צריכה, מחללים את השבת כדי ליתן לה כל מה שנותנים ליולדת בימות החול, וכדמשמע מלשון הגמ' והרמב"ם, וכן נראה שמצדד כן המהרש"ם זצ"ל בדעת תורה הכא, אבל לדברי המג"א (סק"ח) יש להכריע כהרמב"ן ועימיה, ואין לחלל השבת אלא בסתמא (ואפילו היא אומרת איני צריכה, כי שמא אינה מרגשת נכונה). אבל על דבר שהרופא או המיילדת אומרים שאינה צריכה אין מחללין, אא"כ היולדת עצמה אומרת שצריכה, שאז שומעין לה אפילו נגד מאה רופאים, וכדברי המג"א כתבו להלכה בשו"ע הרב סעי' ד', מנורה הטהורה סק"ו, משנ"ב הכא סק"ג. 38. ויש להשתדל שיהיו מים חמים³⁸ מדוד שמש ולא מבויילר, ואם אין אלא מבויילר ישתדלו לפתוח מים החמים ע"י אינו יהודי, וכדלהלן. 39. וכדלעיל משנ"ב סק"ה, ושם אות א'. 40. כ"ז תורף דברי שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סי' ט"ו פרק י'.

התורה

התורה

יש לציית לדבריהם אשר נגלה להם מסוד ה' ליראיו, ואפשר שאם לא תשמור על עצמה כפי המצטרך יגרם לה נזק לאחר זמן, ואין אתנו יודע עד מה.

אלא שזאת מהנכון, שלא⁴¹ להקל אלא עד תחילת ליל יום שלישי ללידתה, ולא לחשב לפי 'שלושה ימים מעת לעת שלימים', אלא אם כן היולדת או הרופא או מיילדת אומרים בהדיא שצריכה לכך, שאז מותר לחלל שבת לצורך זה עד שבעה ימים⁴² מהלידה, ואפילו אין הדבר אלא 'ליתובי דעתה'.

● ולאחר שבעה ימים עד שלושים יום מהלידה עוד יש לציין כי היולדת^o בניתוח, זולת

41. ע' שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' פ"ח דהא פלוגתא גדולה היא אם לשער ג' ימים וז' ימים מעת לעת או תיכף בתחילת ליל שלישי ללידתה מסתיימים הג' ימים, הגם שאינה אלא קצת יותר משני מע"ל כי הלידה היתה סמוך לשקיעת החמה, ע' משנ"ב סק"י, ובשבה"ל שם מצדד להקל בזה, והנה אם כי רבים מהאחרונים הכריעו ג' ימים מעל"ע (הגר"א עפ"י תשובת הרא"ש, א"ר, תשובת בית אפרים (הו"ד במשנ"ב), ישועות יעקב סי' תרי"ז, מנחת שבת סי' צ"ג סק"ו, שו"ת בנין ציון סי' כ"ה, ארחות חיים סק"ו בשם כמ"פ, וכן הכריעו להלכה בס' בני ציון הכא, שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז' בהערה, שו"ת יבי"א ח"ז סי' נ"ג, ועוד רבים), מכל מקום לענין חילול שבת בסתמא כשאין דרישה על כך מצד הרופא או היולדת נכון לחשוש למחמירים (ה"ה, המג"א סק"ז, שו"ע הרב סעי' ו', מנוה"ט סק"ה, חיי אדם כלל ס"ח סעי' י"ז, ובכה"ח סקכ"א בשם קיצור שו"ע סי' צ"ג סעי' ג') זולת אם האשה חלושה בטבעה המיקל למנות בכל ענין מעל"ע לא הפסיד, וע' שו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' ק"צ י"ש דברים וחולאים שתלויים בשלושה מעת לעת, אבל חולי מילה וחולי יולדת תלוי בסיבוב הגלגל, ועל זה נאמר (בבא בתרא ט"ז): אידלי יומא אידלי קצירי (כשהחמה זורחת הוקל החולי - רש"י), עכ"ד, ובקצות השלחן סי' ק"מ הערה ח' מי שנולד בין השמשות פשוט דמשום ספק פיקו"ג אזלינן לקולא וחשבינן ליה כלילה לענין חשבון ג' ימים. והנה עוד יש לציין כי בביאור הלכה (ד"ה כל שלושה) נסתפק עפ"י דברי פירוש המשניות להרמב"ם אם תחילת הג' ימים יש למנות משעה שיושבת על המשבר עיי"ש, ובזה אין שום מקום להחמיר כי במשנ"ב סותם 'משעת גמר הלידה', וגם בביה"ל מסיים דבריו בצ"ע למעשה, ובכל שאר האחרונים סתמו בפשיטת עפ"י הרמב"ם ושאר ראשונים שתחילת מנין ג' ימים משעת הלידה, ובערוה"ש סעי' ז' שדבר פשוט כן הוא, וחלילה להחמיר (ועיי"ש כיצד מיישב פירוש המשניות להרמב"ם). ובס' חוט שני פצ"א סק"ד וכן בס' נשמת אברהם סי' ש"ל סק"י כותבים שגמר הלידה היינו אחרי יציאת השליא, אמנם עיי"ש בסוה"ס מש"כ במכתב מהגר"י זילברשטיין שליט"א. 42. אבל אם הרופא והמיילדת שותקים או אין נמצאים, והיולדת אינה יודעת, אין מחללים שבת לאחר ג' ימים, אלא אם כן חברותיה אומרות שצריך, וכשהרופא או מיילדת אומרים שאין צריך, אפילו חברותיה אומרות שצריך אין מחללין שבת, כמבואר כל זה במשנ"ב סק"ד. 43. וכדלעיל סי' שכ"ח אות א'. 44. כמבואר בשלחן ערוך להלן סעי' ז'. 45. ס' תורת היולדת (פל"ה הערה ב') דהכל בידי שמים חוץ מצנינים ופחים, וסבל קור וחום דומים זל"ז, וכדלעיל סי' רע"ז אות י"ח. 46. כי בביה"ל סעי' ז' (ד"ה כל שלושים) מצינו איסתפקתא גדולה אם מותר ע"י יהודי (בלא שינוי), עיי"ש. 47. אשל אברהם אופנהיים (שעל גליון השו"ע) בשם שו"ת מטה אשר ענף ט', וכ"ה בכה"ח הכא סק"ב בשמם, ובביאור הלכה סי' תרי"ז סעי' ד' (ד"ה יולדת), וכ"ה בשדי חמד מע' יוה"כ סי' ג' אות א'. 48. כל הפוסקים הנ"ל. והגם שמותר לחלל שבת עבור הצלת הריון אפילו פחות מארבעים יום, וכדלהלן אות ט', לענין דין המפלת כיולדת אינו אמור אלא כשהריון היה יותר

השיעורים הנ"ל שניתנים לכל יולדת, יש⁴⁹ לקחת בחשבון את השערת הרופאים לגבי מצבה, כל זמן שלא קבע הרופא שיצאה מכלל סכנה.

סעיף ו', שו"ע: עושין מדורה ליולדת וכו'. נתבאר לעיל אות ד'.

הטיפול בתינוק לאחר לידתו

ו. סעיף ז', שו"ע: הולד שנולד עושין לו כל צרכיו ומרחיצין אותו ומולחין אותו וכו', ובסעיף ט': מיישרים⁵⁴ אברי הולד וכו', ובסעיף י': מותר לכרכו בכגדיו כדי שלא יתעקמו אבריו וכו', ובסעיף י"א: אם נפלה ערלת הגרון מותר לשים אצבע וכו'. ובמשנ"ב (סקכ"ג) וביה"ל (ד"ה הולד שנולד) דן לענין עשיית מלאכות דאורייתא בשביל שיפור הולד ולמנוע ממנו צער כשאין בזה כלל צורך של פיקוח נפש, ומסקנת דבריו נראה דיש להחמיר כל שבודאי אין שום חשש סכנה במניעתם, וכן סתימת כל האחרונים כהמג"א (סקי"ג) שרק מלאכות דרבנן או על ידי נכרי התירו לצורך שיפור הולד ולמנוע ממנו צער.

וצריכות המיילדות העבריות להיות ערות לכך, ולא להתנהג כדרכם בימות החול, אלא בשימת לב שלא לעשות מלאכות דאורייתא (כשאין צורך בהם מפני חשש סכנה) וכגון: פתיחת⁵⁵ ברז מים החמים המחובר לבוילער (ומדוד שמש מותר לכתחילה). שקילת הילוד

הצלת 'עובר' לאחר מיתת האם

ה. סעיף ה', שו"ע: היושבת על המשבר ומתה מביאים סכין וכו' וקורעין בטנה ומוציאין הולד, שמא ימצא חי. 'היושבת על המשבר' לאו⁵⁰ דווקא הוא, ואורחא דמילתא נקיט, והוא הדין כשמתה בלא שתיכנס למהלך של לידה, ואפילו אינה⁵¹ עדיין בחודש התשיעי, אם לפי בדיקות מכשירים הרפואיים עדיין יש חיות ודופק לעובר, ויש סיכוי להציל חיו על ידי אינקובטור, יש לחלל שבת על מנת להוציאו ולהצילו, ואף הרמ"א (דלהלן) יודה⁵² בזה בזמנינו, שמצוי שמצילין ה'עובר' גם לאחר מיתת האם, ואינו בגדר מיעוטא דמיעוטא, ועל ידי המכשירים אפשר לדעת בוודאות מצב האם והעובר אם חיים המה אם לאו.

ובאופן שאין לעובר חיות ומת ביחד עם אמו ר"ל, אין להוציאו מרחם האם, ואף⁵³ בימות החול אין לעשות כן, דלא כמנהג של טעות שנתשרש בכמה מקהילות האשכנזים, בתואנה שניווול המת הוא לקבור האם עם העובר.

מארבעים יום. ואין מחשבים מהווסת האחרון (כפי חשבון הרופאים), אלא מל"ט או כפי ההשערה, ובספק יש להקל - שו"ת בית אבי ח"ג סי' ע"ו. 49. שש"כ פל"ו סעי' ט"ז. וה"ה בכל יולדת אם נתהווה איזה סיבוך רפואי, אפילו לאחר ז' ימים, דינה כחולה שיש בו סכנה, וכמ"ש בשע"צ סקי"ג בשם פמ"ג, ומשנ"ב סי' תרי"ז סקי"ב. 50. מחצית השקל סקי". 51. וכדלהלן אות ח', שבזמנינו מחללים שבת לנוול קודם זמנו. 52. שו"ת צי"א ח"י סי' כ"ה פרק ד' בשם ס' כורת הברית (הכא סקט"ו) שגם הרמ"א לא נתכוין לחלוק על המחבר, ומשו"ז לא כתב ויש אומרים שאסור וכו', ואינו אלא לפי הענין, שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' כ"ז וח"ח סי' פ"ט, קובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל ח"ג סי' קס"א. 53. ע' פתחי תשובה יו"ד סי' שס"ד סק"ה בשם כמה פוסקים, שו"ת השיב משה סי' י"ג, שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סי' קל"ד, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קנ"ט, ערוה"ש סעי' ח', ובשד"ח מע' אבילות סי' קמ"א בהרחבה, וראה גם בגשר החיים סי' כ"ז פ"ז אות ב' ובארחות רבינו ח"ד עמ' ק"ט. 54. וכל דברים אלו המנויים להלן יש בהם איסורים דרבנן, וכדלהלן, ואין בהם משום סכנה ואינו אלא לשפר הולד. אמנם יש לדעת שפעמים יש תינוק הנולד עם אברים עקומים או נקע וכדו' שיש בזה משום חשש סכנה לעתיד אם לא יקבל מיד טיפול רפואי, ומותר גם באיסורי תורה, ויש להתייעץ עם רופא. 55. ובכה"ח (סקל"ט) מניעת רחיצת התינוק בחמין בזמן הזה אין בו משום סכנה דבהרבה מקומות אין רוחצין, עיי"ש. אמנם בזמנינו אין מצב שלא ירחצוהו